

176. Van Dale, de letter K (14)

1. Het kruid-aan-den-zolder heet gewestelijk ook wel het kruid-aan-den-balk oftewel de hemelsleutel, maar pas op: dat is dus niet de Petrussleutel. Spijzen kun je assaisonneren. Ken jij het Kruidboek van Dodoens? Een kruidenier verkoopt allang niet alleen kruiden meer. Geef mij maar Bloemendaalse kruidnoten. Zou het vlot trekken van dat schip nog lukken? Zijn die onderhandelingen trouwens nog vlot getrokken? De tweede batch computergegevens werd verwerkt door de medewerker, die verplicht een badge droeg. Hij was goed in piano- en vioolspelen, hij was ook goed in de eerste viool spelen, hij was een eerstevioolspeler in het orkest. Tussen de wijd openstaande openslaande deuren liep hij wijdbeens naar de wijdbroeken uit Volendam, ze waren onderdeel van zijn wijdvertakte netwerk. Is crème de la crème nu echt kruim van het kruim? Jeuïg kan kruimig betekenen en pâte brisée is kruimeldeeg. Het kruinoog is een pariëtaal organisme bij sommige amfibieën. De kruip-door-de-tuin (gewestelijk mag kruip-door-de-haag ook) is de (het) hondsdraf. Het waren zogoed als kruip-door-sluip-doorsteegjes. Ging hij zijn kruip-in uit of ging zij [gewestelijk] haar kruip-uit in? Anks zijn Egyptisch en bevatten kruisen (kruizen). Het Wit-Gele Kruis leek veel op het dito Groene.

2. Elk huisje heeft zijn kruisje en God geeft kracht naar kruis. Niemand kan het kruis van Christus dragen. De zoendood aan het kruis vond plaats aan het Heilige Kruis. Je kunt iemand ook het heilig kruis nageven. Was dit nu een Maltezer kruis of een johannieterkruis, dat was de crux. Met dát Kruis wordt het Zuiderkruis bedoeld. De kruisaanbidding is de stauolatric en de Kruisberg, dat is Golgotha.

3. Bij honkbal draag je een toque als kruisbeschermer. Xenogamie betekent kruisbestuiving.

4. Een kruisboog is een ogief, maar wat is een kruisboelijn? Antwoord: een touw in het zeewezen. De kruisdagen zijn de drie vastendagen voor Hemelvaartsdag. De kruisdood van Jezus Christus schrijf je als gelovige als Kruisdood.

5. De orde der kruisheren is in 1211 gesticht. De kruisjesdag is de Aswoensdag. Het kruiken-a is een boekje voor dicteetijgers oftewel het abc. Het lancetbladig kruiskruid bloeit het hele jaar door. Hij zei: "Dat duurt maar een kruismakens."

6. Langs de gewestelijk weg stond een kruislieveheer. Een Mariamonogram ontstaat uit M en R, een Christusmonogram uit de letters X en P (chi en rho). Een crosspass is een kruispass, maar de kruispas is een danspas. Een kruisrad is een tourniquet.

7. Zit de kruissjorring wel goed vast? Een chiasma (chiasme) is een kruisstelling. Een kruistocht - nee, geen cruise! - ging van West-Europa naar het Heilige Land. De eucharistische kruistocht kwam zover niet. Krulandijvie is frisee.

8. Het Gezelschap De Kruisvaarders van Sint-Jan is een wereldlijk instituut. De Kruisverheffing (Verhoging van het Kruis) is een feestdag. De Kruisvinding is de naam van een vroegere feestdag.

9. De kruisweek begint met de zondag voor Hemelvaartsdag. De kruisweg omvat veertien staties.

10. Daarbij denk je onwillekeurig aan de zeven kruiswoorden. Was de soldaat zo krankjorum dat hij die kruidkoek voor schietklare kruitkoek aanzag? Een vroegere kruidtuin is een hortus botanicus.

11. Hij bracht me een kruitwagenvol aarde en een paar kruitwagens vol met zand. Een kruk is een taboeret, maar in de papierindustrie een ferlet. Een krukhuys heeft altijd een L-vormige plattegrond.

12. Een krukkenbrug is een brug en een krukkebeen is (gewestelijk) een sukkel oftewel brekebeen. Een ktèma eis aei is een bezit, een verworvenheid voor altijd. De ksg in Nederland is nog geen kta in België. Het kubbspel is in 2007 uit Zweden overgewaaid, het korfbalspel al in 1903, kort daarna werd een voorloper van het huidige KNKV opgericht.

13. Allemachtig, jonge jonge, poe-ee, was me dat wat! Mijn veruit beste leerling woonde heel ver weg.

14. De kudde onder Gods hoede vormt zijn Kerk. Een hoofdpersoon uit een sprookje van 'Moeder de Gans' is Riket met de kuif. Heb je 'Kuifje in Afrika' al gelezen? Als je naar Kuilenburg gaat, kom je tegenwoordig in Culemborg terecht. Rotterdammers noemen het Feyenoordstadion steevast de Kuip.

15. Een kuise vrouw is pudiek en vertoont pudiciteit. Kan een kuise Jozef iets hebben met een kuise Suzanna? De fibula is het kuitbeen. Ze droeg meestal kuitlange rokken. Een os (en een mens?) dollen is vrij ingrijpend. De Ku-Klux-Klan bestaat nog, maar kukelekuut minder dan vroeger. Op de K.U.Leuven (Van Dale 2008) woedde geen kulturkampf, er was ook geen Kulturkamer meer. De kumquat is een vrucht. Zij was ter zake kundig. Er waren kandidaten van beiderlei kunne. Je moet eropaan kunnen. Zou het ermee door kunnen? Zwarte kunst is nigromantie, maar bij het graveren is het mezzotint. Hebben jullie Openbaar Kunstbezit nog gekend? Met veel kunst- en vliegwerk werd het schilderij gereproduceerd.

Rein Leentfaar